

Драгољуб Замуровић

МОЈ БЕОГРАД

■ Laguna ■

БЕОГРАД – ДО ЗВЕЗДАНЕ ПРАШИНЕ

Допловио из искона, Београд стреми ка звездама. О Белом граду је написано много текстова. Има епос, историјске списе, хронике. У готово свим анализима је на исходишту светлости, брег за размишљање, капија Истока и Запада. Изнад њега се укрштају сви ветрови, раскршће је путева света. Има културу палеолита, мезолита, неолита, гвозденог доба, са вечитом сеобом разних народа. Древни штит су му Калемегдан, Дунав, Сава и Авала плава. Камени рт са пределом око ушћа Саве у Дунав помињу још антички писци Хесиод, Херодот, Теопом и Апологије. У спеву о Аргонаутима стоји: „На повратку из Колхиде, пловећи узводно Истером (Дунавом), Јасон и његови другови пролазе поред планине Ангурона (можда Авале) и стене Каулијака (београдски рт?), испод које се Истер 'рачва' (Дунав и Сава)“... Аргонаути су наставили пут Западним Истером, вероватно реком Савом... Од човека неандерталске расе до наших дана био је колевка, дом и гроб многобројним племенима и народима. Илири, Трачани, Дачани, Келти, Римљани, Византинци, Хуни, Авари, Словени... „Цар Трајан 101. године у Сингидунуму врши смотру својих легија.“ „Септимије Север – цар Африканац, изабраник дунавске војске – посећује град 202.“ „Цар Клаудије II пролази 268. године кроз Сингидунум на путу за Ниш“... „Готи проваљују на Балкан 378. и разарају Сингидунум.“ „Аварски каган Бајан осваја град 584.“ Године 878. први пут се званично помиње словенско име Београда. „На путу за Свету земљу кроз Београд 1036. пролазе први ходочасници, а 1189. кроз њега пролази и Фридрих Барбароса.“ „Први помен Београда у српској књижевности пада 1315. године, када византијска принцеза Симонида, жена Милутинова, посећује Београд. О чему епископ Данило II пише у 'Животима краљева

и архиепископа српских': 'И тако идући са славом царском кроз све државе своје, и дође у славни град звани Београд на обали реке Дунава и Саве. И ту се у великој Саборној цркви митрополијској поклонише чудотворној икони Пресвете' (Чудотворна икона Пресвете, која се помиње, свакако је икона Богородице – заштитнице Београда, за коју се веровало да ју је живописао апостол и јеванђелиста Лука.) 'И саставши се са благочастивим краљем Стефаном и са његовом женом Кателином, и ту је била велика радост и весеље приликом доласка ове благочестиве и неисказана љубав.“ „Године 1391. – прва турска опсада Београда под Бајазитом I“. „Деспот Стефан Лазаревић 1403. започиње обнову града, о чему у 'Повели Београду' пише: 'Дошавши, нађох најкрасније место од давнине, превелики град Београд, који је по случају разрушен и запустео, саздах га и посветих пресветој Богородици“... „Године 1521. султан Сулејман Величанствени осваја Београд. Сто тридесет година од прве опсаде. Последице пада бедема хришћанства, брзо су се осетиле, јер је већ пет година касније Угарска доживела слом код Мохача, а осам година после долази и до прве опсаде Беча, а Београд Турци у својим списима већ одавно називају дарол-дихад – кућа ратова.“ Даље се у вези с Београдом, кроз проток времена, ратова, опсада, политичких збивања и превирања, спомињу Максимилијан Емануел, Еуген Савојски, аустријски фелдмаршал Лаудон, хатишериф султана Махмуда II, васпостављање српске државне самосталности, српски кнежеви и краљеви, и, напоследку, два велика светска рата, из којих се Београд, као феникс, поново рађао... И све је то написано и описано из пера умних људи, насликано и овековечено. У разоткривању бити Београда и трагању за тајнама његовог непобедивог духа бавили су се многи. Историчари, писци, социолози, аналитичари, војни стратеги, новинари, уметници и песници. Трудили су се да расвете

Слиране 2-3: Чињав сјекићар дујиних боја: њлава, зелена, црвена, њинк, љубичаста, зелена, наранџаста... Креативни дизајнер „QP LOUNGE-а“ начинио је у Улици краља Пејтра надсјеиришницу од равни 250 сунџобрана.

Слиране 6-7: Надахнутии духови су ѡисали да је изнад Беѡрада исходишће свејлосћии. Свемојуће небо. Као у библијском Посианју, дан ѡрви, када је Свевишњи раздвојио ѡјаму од свејлосћии, и видео да је добро... Нема ѡјајни: снимак ѡанораме ѡрада начињен је са високих Исѡјочних каиѡја Беѡрада.

Слиране 8-9: Панорама Беѡрада снимљена са зајада из балона „Скакач ѡ облацима“. У ѡрвом ѡлану су обала реке Саве са ѡрисѡанишћем и ѡдѡрађем Калемејдана. Из ваздуха, на Калемејдану су ѡрејѡзнаѡљиви сѡменик „Победник“, бела зѡрада Завода за зашѡиѡију сѡменика кулѡуре ѡрада Беѡрада, Сахаш-кула... Иза је зелени ѡјас бујне калемејданске флоре, ѡа обриси ѡрада. Сасвим у даљини, на хоризѡнѡу, назире се и Авала ѡлава.

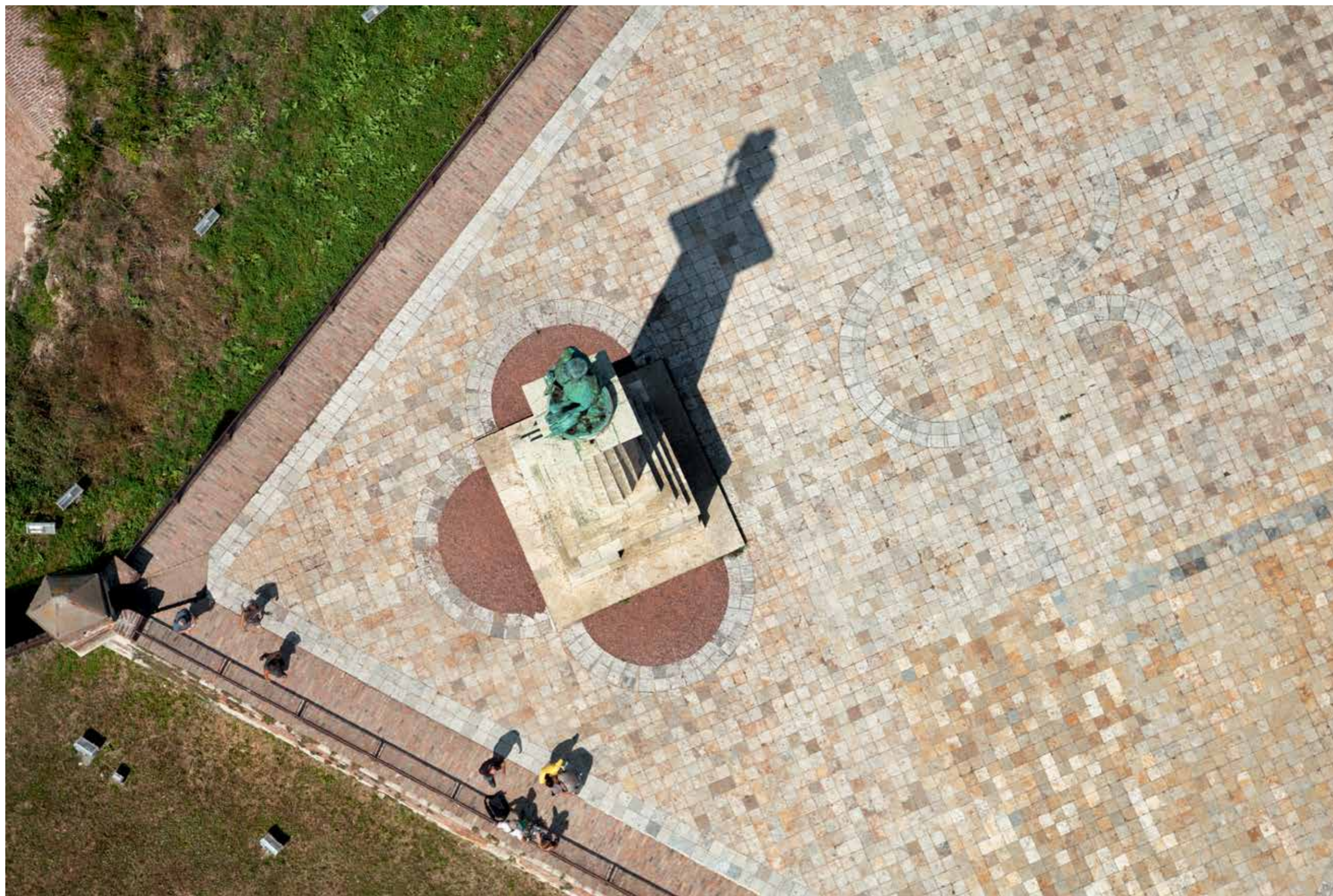
Слиране 10-11: Ноћна ѡанорама Беѡрада, са Вазнесенском црквом у ѡрвом ѡлану и ѡалаѡама у ѡеном суседсѡву. Учљива је река Сава и свих шесѡ ѡених мосѡѡва који сѡјајају Сѡари и Нови Беѡрад. Обасјан свејлошћу, Беѡрад ноћу личи на драѡу.

Слиране 14-15: Тамни облаци над ѡрадом ѡреѡе олујом. У секунди блесак муње, која се као змија изломила небом између ѡорња Саборне цркве и ѡалаѡе Беѡрађанка. Фоѡѡграф је вребао и за делић секунде био бржи. Беѡрад је лей и у олуји.

Укрѡиѡање улица Краља Милана и Кнеза Милоша са вечерњом ѡанорамом Беѡрада, са ценѡром, Дорђолом, делом Палилуле и Дунавом, иза која се маѡи равни Банаѡ.

Један од препознатљивих београдских симбола је скулптура „Победник“ на Калемегдану, дело вајара Ивана Мештровића. Посађен је октобра 1928. године. Поводом десетогодишњице пробоја Солунској фронтџа.

његову белину, упију јутарњи дах река и кошаве, осете вреву на врелом асфалту и пулсирање звезда у његовим ноћима и праскорјима. Један од њих је био и Милош Црњански. Ево фрагмента из његове песме „Ламент над Београдом“:

„Ти, међутим, растеш, уз зорњачу јасну,/ Са Авалом плавом, у даљини, као брег./ Ти трептиш, и кад овде звезде гасну,/ И топиш, ко Сунце, и лед суза, и лањски снег./ У Теби нема бесмисла, ни смрти./ Ти сјајиш као ископан стари мач./ У Теби све васкрсне, и заигра, па се врти./ И понавља, као дан и детињи плач./ А кад ми се глас, и очи, и дах упокоје,/ Ти ћеш ме, знам, узети на крило своје... Ти, међутим, сјаш, и сад, кроз сан мој тавни,/ Кроз безброј суза наших, вечан, у мрак, и прах./ Крв твоја ко роса пала је на равни,/ Ко некад, да хлади толиких самртнички дах./ Грлим још једном на твој камен стрми,/ И тебе, и Саву, и твој Дунав тром./ Сунце се раба у мом сну. Сини! Севни! Загрми!/ Име твоје, као из ведрога неба гром./ А кад и мени одбије час стари сахат твој,/ То име ће бити последњи шапат мој“...

Увек је Београд имао и своје планере, сањаре, визионаре. Готово судирљива два визионарска „сна“ из његове прошлости које овде доносимо. На дан предаје кључева Београда кнезу Михаилу, кад су Турци коначно напустили град, 6. априла 1867, приређен је бал на коме је неко рекао како би волео да после сто година устане из гроба само за један сат, да види какав ће Београд бити. Домаћица бала, Анка Константиновић-Обреновић, кнежева рођака, „пустила се била у пророчанство“ које је забележено: „Замишљам наш бели град после сто година као један јевропски велики град, са великим украшеним кућама, са лепим сокацима, са изображеним не само младим људима већ и женама. Жене ће опет да бидну убаве као и данас, али елегантне и по јевропском начину изображене као праве списатељке. И у њему ће тада све да бидне убаво и екстра фајн. И те будуће жене и људи смејаће се нама, женама и људима, како смо у изображенију и писанију били плитки. Те жене, после сто година од наших данашњих дана, биће и лепо воспитане и мајке ће им бити писмене. Али, ми се родисмо и живесмо под Турцима и борисмо се за слободу нашег отечества, а они ће да живе у слободном, белом и фајн граду и оће да се боре за своје лично писмено сочиненије и своје изображеније“...

И свестрани Стојан Новаковић (1842–1915), политичар, председник владе Србије, дипломата, филолог, историчар уметности, председник Српске краљевске академије, записао је 1911. године своју визију о томе „како ће Београд изгледати после сто година“. Сliku тог свог Београда сместио је у 2011. годину: „Мајско јутро 2011. године после Христовог рођења, с пуним сунчаним сјајем, шири се над питомим Београдом. По бреговима око огромног града на све стране летњиковци и станови у вртovima пуним шареног цвећа. По ваздуху ајероплани као лептирови носе пошту у Љубљану, Загреб, Задар, Сарајево, Скадар на Бојани, Охрид, Призрен, Скопље, Ниш. Од некадашњих варошица Земунa и Панчева постали су такође велики градови, везани електричним трамвајем с Београдом. На Сави и Дунаву је неколико мостова, а безброј парних лађица врше саобраћај водом. Железнички возови из централне станице јуре сваки час на све стране у свим правцима, а најчешће су и најпунији они који иду ка Јадранском мору.“

Повучен и надахнут експлозијом одушевљене масе на размеђи другог и трећег миленијума после Христа на београдском Тргу републике, за лист „Политику“ написао сам текст „Звездана прашина“ у коме сам се мало дотакао „визионарске теме“. Поред осталог, записао сам: „Ни на једном тргу на свету последњих година XX века није било толико окупљања и толико покушаја да се досегне до бољег, као на Тргу републике – на Тргу слободе у Београду. Нигде

није било толико позитивне енергије као на том простору омеђеном палатом 'Руски цар', Културним центром Београда, Позориштем, Музејом... Посебно за дочек новог миленијума, када је тај релативно мали простор претворен у људски мравињак! Можда више од пола милиона људи, грмљавина музике, усхит и бесконачна очекивања... Казалке су требале да се покlope, почело је одбројавање... Седам! Шест! Пет! Четири! Три! Два!... А онда је све експлодирало, изило се великим праском у славу живота, мира, вере, љубави и наде... Блештало је на свим меридијанима света. На Новом Зеланду, у Сиднеју. Кинези су у Хонгконгу ударили батом о велико звоно изливено баш да најави нови миленијум. Ласери су севали са врхова Кремља и крстова Василија Блаженог на Црвеном тргу.

Варшава, осветљени точак Панораме у бечком Пратеру, онај точак из филма „Трећи човек“; Немци су точили шампањак код Бранденбуршке капије; Французи и блистава Ајфелова кула; Рим, вечни град, Атина са Акропољем; Мадрид, „главни град Шпањола и лепотица Лора“ из оне песме; Енглези и откуцаји с Биг Бена; Копакабана у Рију; Њујорк са оном кристалном куглом и светином у којој је био Мухамед Али, највећи боксер свих времена, бунтовник који није хтео да узме пушку и иде у Вијетнам... Нови миленијум стигао је и до домородаца Полинезије, Лапонаца и њихових ирваса, до морепловаца на свим океанима, до Бушмана у пустињи Калахари, на Анде и висове отаџбине Симона Боливара, до Тибета са ламама из 'Штихова' Огдена Неша... После је утихнула плина, стишала се велика ода радости“... Нисам се бавио „визијом“, али сам се упитао: „Хоће ли споменуте слике у пролазу бити сачуване у 'силиконским генима' мајушних чипова (гени, гени, ситни молекули, за вас кажу да сте ко Херкули) до дочека далеког четвртог миленијума по Христу. До генерација будућности, у неком граду, ко зна ком... Можда у граду звезданом?...

Идемо ли на далеке путе, Santa Maria della Salute“...

Како ће Београд изгледати кроз хиљаду година, није баш извесно. Судбину ће му, као и увек, одређивати време и људи. Ова фото-монографија бави се савременим Београдом. Текстови су у вези са његовом блиском и даљом прошлосту. Да пођемо од његових насеља. Као што сви велики градови света имају своје квартове, тако и Београд има насеља, настајала у времену, са необичним називима. Калемегдан, Дорћол, Теразије, Врачар, Палилула, Вождовац, Булбулдер, Сењак, Маринкова бара, Енглезовац, Ђумрукана, Тошин бунар... Како су добили називе?

ТВРЂАВА – ПАРК КАЛЕМЕГДАН

Најстарији градски простор Београда, место на коме се данас налази Београдска тврђава и најпознатији градски парк Калемегдан, према налазима археолога био је насељен још у праисторији, у неолиту. Потом су Келти населили простор на ушћу Саве у Дунав и за собом оставили први познати назив града – Сингидунум. Њих су на историјској сцени сменили Словени, а њихово име града-тврђаве – Београд – спомиње се у писму које је римски папа Јован III слао бугарском кнезу Борису у IX веку. Фортификација, какву данас познајемо, формирана је током готово два миленијума и представља јасну слику развоја, успона и падова града, ако не и његове улоге у прошлости. Позиционирана је на граници Панонске низије и Балканског полуострва, баш на месту где се укрштају копнени путеви из Европе ка истоку, према Солуну (Via Egnatia) и Цариграду (Via Militaris), али и најзначајнији пловни путеви Савом и Дунавом. Због свог јединственог положаја Београдска тврђава је вековима била упориште одбране и полазиште за освајања.

Слика горе: Са вишким белим осмоугаоним барокним њорњем, Сахат кула са Сахат кацијом ирејознајљиви су дејтали Калемејдана. Између бегема исјог Сахат куле изложена су, у склопу Војног музеја, њрофејна оклојна возила и артиљеријска оруђа и оружја из Првог и Другог свејског рата.

Слика доле: Један од културних догађаја била је зајажена изложба аутора ове фотомонографије Драгољуба Замуровића на Калемегдану. Иза њанао доминира бела италијанска француске амбасаде у Париској улици, иодигнута 1927/8. године у стилу модернизма иојројекту француској архиепископске Роже-Анрија Ексеира.

Најстарије језгро тврђаве Горњи град формирано је у време Римљана, крајем старе и почетком нове ере. То је био типичан римски утврђени логор –каструм – који је у средњем веку, после одласка Римљана, с временом еволуирао у утврђени средњовековни град. Тврђава је била под влашћу Византије, потом Бугарске, Угарске и најзад Србије, кад је у време владавине деспота Стефана Лазаревића (1404–1427) постала развијено средњовековно утврђење, са Унутрашњим (у коме се налазио и деспотов двор) и Доњим градом, као и западним и источним подграђем. У XVI веку, под влашћу Турака, који су је звали Фићир-баир – брег за размишљање и Дорол-дихад – кућа ратова, Београдска тврђава почела је да се шири изван зида. А од 1717. године, када прелази у руке Аустријанаца, отпочиње њена убрзана модернизација изградњом барутних магацина, касарни и рушењем турских грађевина. Дошавши у руке Срба, након предаје кључева 1867. године, Београдска тврђава је до Првог светског рата задржала своју војну улогу. Данас Београдска тврђава представља нераскидиву целину са парком Калемегдан, чије је уређење почело осамдесетих година XIX века.

Током векова су биле изграђене бројне куле од којих је већина очувана – Кула Небојша, Јакшићева кула, Млинарица, Сахат кула, Кула Сибињанин Јанка, Кула Жрнов, Деспотова кула... Од турских грађевина очувано је Дамад Али-пашино турбе и чесма Мехмед-паше Соколовића. Београдска тврђава је имала више капија, међу којима су Стамбол-капија, Карађорђева, Сахат-капија, Зидан-капија, Деспотова или Диздарева капија, Дефтердарева, Краљ-капија, Видин-капија, Мрачна, капија Еугена Савојског и Корнарова или Зазидана капија. На тврђави се налазе и Војни музеј, Завод за заштиту споменика културе Београда, Храм рођења Пресвете Богородице – Црква Ружица, Тополивница, Природњачки музеј, Капела Свете Петке, Зоолошки врт, Уметнички павиљон „Цвијета Зузорић“, споменик „Победник“, многобројни јавни споменици личности српске историје и културе. Као посебну занимљивост и знаменитост овог простора треба споменути Римски бунар који је дубок 60,15 метара. При врху је пречника 3,40 метара до дубине од 52 метра, одакле је пречника два метра, а до воде се силази низ чак 212 каменних степеница. У Римском бунару се осећају подземне струје, „подземни ветрови Београда“.

Београдска тврђава је споменик културе од изузетног значаја за Републику Србију.

ДОРЋОЛ

Дорћол је уз Београдску тврђаву најстарији насељени део града. У дословном преводу његово име значи место на коме су укрштају четири пута (за Стамбол, Видин, Север и вероватно за Дубровник), односно данашње улице Дунавска, краља Петра и Дубровачка. Необично укрштене под правим углом, за разлику од кривудаких сокака оријенталног града, највероватније су просечене још у римско доба. Прави Дорћол означава управо овај простор, иако је с временом овај назив проширен на знатно већи простор – од Студентског трга до Калемегдана, Скадарлије и Дунава.

Овај простор, Дунавска варош, доживљава свој убрзани развој у XVII и XVIII веку као трговачки центар тадашњег Београда, са великим каравансарајем и безистаном Мехмед-паше Соколовића, у коме су путујући трговци могли да преноће, али и да тргују.

У време Турака поприма веома оријентални изглед и по свему подсећа, захваљујући текијама, плетарама, хановима, кафанама и бројним џамијама, на вароши Истока. Доласком Аустријанаца у XVIII веку за кратко време трансформише се

и урбанизује, насељава са 333 немачке породице и поприма сасвим другачији, барокни изглед. Тада је подигнуто седам идентичних зграда у низу, дуж Улице цара Душана, од којих је данас остала само једна, додуше непрепознатљиво трансформисана. Реч је о најстаријој сачуваној згради у Београду коју је подигао Елијас Флајшман 1724. године у Цара Душана 10. Из овог периода је и чувени двор принца Еугена Савојског, такозвана Пиринчана, најлепша грађевина свога времена у Београду. Поновним турским освајањем Београда, након 1740. године и Дорћол поново враћа оријентални карактер, а на преласку из XVIII у XIX век постаје веома запуштен и разрушен. Тек предајом кључева и преласком у српске руке Дорћол поново оживљава и доживљава поновни трговачки процват.

У XIX веку Дорћол се дели на две целине – Јалију (обалу) уз Дунав, Зерек (падину) дуж Улице краља Петра. Био је то мултиетнички и мултикултурални део Београда. О његовом шароликом становништву Србима, Турцима, Јеврејима Сефардима, Цинцарима, Јерменима, Немцима, Грцима, Ромима, пре свега трговцима и занатлијама, данас сведоче очувани објекти из различитих периода и различите намене – Доситејев лицеј, Бајракли џамија, турбе шеих Мустафе, кућа Елијаса Флајшмана, Дорћолска основна школа, дом Јеврејске црквено-школске општине, кућа доктора Лазара Пачуа, и бројне приватне куће имућнијих грађана.

ЂУМРУКАНА

Зграда Ђумрукане подигнута је око 1835. године, у време владавине кнеза Милоша, поред реке Саве. У то време пристаниште на Сави преузима примат од Дунавског пристаништа, које је било непогодно за пристајање бродова. Тада српска држава преузима од Турака превоз и ђумрук, тј. царину, те је постало неопходно да се подигне зграда за новонастале потребе. Веома је могуће да је зграда сличне намене и претходно стајала на том истом месту. Ђумрукана је имала приземље и спрат и била је прва зграда у Београду зидана од камена и опеке. Назив је добила од турске речи „ђумрук“, што значи царина. Оштећена је приликом бомбардовања Београда 1944. године, а после Другог светског рата порушена је до темеља. У некадашњој згради Ђумрукане одигране су и прве позоришне представе у граду.

ТЕРАЗИЈЕ

Најпознатији београдски трг Теразије почео је да се формира у првој половини XIX века. Захваљујући свом висинском положају био је идеално место за пролазак две водоводне линије које су снабдевале град водом. Тако је на овом платоу била постављена црпна станица – кула за воду, које су Турци звали теразије, те је читав овај потез по томе и добио име. Кнез Милош је овде населио српске занатлије и поделио им плацеве.

У спомен на другу владавину кнеза Милоша 1860. године је на месту некадашње црпне станице саграђена чесма италијанског аутора Франца Лорана. Ова чесма је током велике реконструкције Теразија 1911. године премештена у Топчидер, да би 1976. била поново враћена, али на ново место условљено измењеним изгледом Теразија. Прва велика реконструкција Теразија је започета 1911. године. Овим амбициозним пројектом, који је водио архитекта Едуард Леже у сарадњи са архитектом Јелисаветом Начић и француским инжењером хортикултуре Шарлом Леруом, предвиђена је модернизација овог потеза, са два бочна коловоза и трамвајским шинама, кадрмисање, централно постављеном фонтаном и

Млади музичар с тџубом у Кнез Михаиловој. Музиколози држе да је тџуба као симбол цеза за младе Београђане педесетих година ХХ века постојала популарна захваљујући њада културним филмовима.

Сџирене 20-21: Једно од џириџичких аџрација Калемеџана је необична џрађевина Велики или Римски бунар. Посејџиоци се сџиралним сџејеницама сџушџају у бунар џридесетџак мџџара. У ходницима џоред сџејеница увек се чује сџџурање ваздуха, „џоџемни ехо Беоџрада“.

Слика десно: Кнез Михаилова је најџименија беоџрадска улица. Прејџуна је шејџача и џролазника, џосебно увече.

елипсоидним зеленим површинама – цветним алејама које су имале оградe од кованог гвожђа. Идејно решење фонтане у част победе у Првом балканском рату поверено је вајару Ивану Мештровићу. Међутим, само је централни сегмент фонтане „Вјесник победе“ односно „Победник“ изливен. Други балкански рат, а потом и Први светски рат прекинули су радове. После рата је недостатак средстава условио одлуку да се уместо предвиђене грандиозне и скупе фонтане изведе нешто једноставнија и скромнија. Ова фонтана, са два плитка концентрична базена, реализована је 1927. године. Дуж мањег базена било је постављено осам бронзаних лављих глава, а унутар базена осам већих месинганих корњача. Прскалице су имале млазове различитог интензитета. Дно базена је имало мозаике од мурано стакла. Опстала је до нове реконструкције Теразија, коју је 1947. године спровео архитекта Никола Добровић, када су уклоњени и цветни партери. Овом приликом формиран је јединствени коловоз.

Теразије су представљале, а то су и данас, центар друштвеног живота Београда. Бројни хотели, кафане, занатске радње, од којих су неке сачуване, а о другима постоје сачувани подаци, сведоче о значају овог трга. На месту данашњег Безистана налазио се хотел „Париз“, ту се налазила и кафана „Код златног крста“, у којој је одржана прва биоскопска представа у Београду, хотел „Касина“, у којем је једно време 1918. године заседала Народна скупштина. На Теразијама су хотели „Москва“, хотел „Балкан“, палата „Анкер“, палата „Атина“, фотографски атеље Милана Јовановића, Игуманова палата, Позориште на Теразијама...

ТРГ РЕПУБЛИКЕ И СПОМЕНИК КНЕЗУ МИХАИЛУ

План регулације „вароши у шанцу“ из 1867. године, који је израдио инжењер Емилијан Јосимовић, условио је развој данашњег Трга републике, односно Позоришног трга. На његов изглед утицало је подизање зграде Народног позоришта према пројекту архитекта Александра Бугарског 1869. године. Нешто раније, у трећој деценији ХVIII века, на овом простору била је подигнута Виртембергова, односно Стамбол капија, како су је звали Турци. Испред капије су била необрађена поља, а тек у седмој деценији ХIX века почело је подизање зграда, после рушења капија 1866. године, а по налогу кнеза Михаила.

Године 1882. на простору који је полако формиран, и који почињао да личи на трг, постављен је коњанички споменик кнезу Михаилу, рад вајара Енрика Пација. Трг је добио свој коначни архитектонски оквир подизањем куће на углу Чика Љубине улице и Обилићевог венца и изградњом палате „Риунионе“ у четвртој деценији ХХ века. У међуратном периоду на Тргу се налазила окретница трамваја број 3 и трамвајске шине, а једно време после рата тамо се налазио сквер са гробницом и спомеником борцима Црвене армије, који су страдали током ослобођења Београда 1944. године. После Другог светског рата шине су уклоњене, гробница црвеноармејца пресељена је 1957. на Ново гробље, а изградњом зграда Спољнотрговинске коморе и Дома штампе Трг добија свој заокружен изглед.

Централно место Трга представља свакако коњичка статуа кнеза Михаила Обреновића у бронзи из 1882. године. Дело је фирентинског вајара Енрика Пација. Ово је уједно и први јавни фигурални споменик, као и једини коњанички споменик подигнут у Београду. Споменик је посвећен ослободиоцу од турског ропства и његово откривање било је прворазредни догађај у Београду тога времена о коме су спеване песме и штампане литографије. Коњаничка фигура кнеза Михаила постављена је на постамент са рељефима

